

PRIPUST KOZA IZVAN SEZONE PARENJA NA FARMI SAMARICA

B. Majhen, I. Križan

Sažetak

Prikazan je način pripreme koza za izvansezonski pripust u VI mjesecu. Na osnovi toga analizirani su postignuti rezultati u odnosu na pripust u uobičajeno vrijeme, tj. VIII - X mjesec.

Prvi puta je organiziran takav pripust na farmi Samarica, "SIRELE" Bjelovar.

Dobiveni podaci nisu međusobno usporedivi, jer se izvansezonski pripust organizirao sa 35 jalovih koza (neojarenih u proljeće) i 14 nisko produktivnih koza ojarenih u ožujku mjesecu.

Međutim, dobiveni rezultati pokazuju mogućnost ranijeg pripusta (VI. mjesec) kako bi se koze jarile u X. i XI. mjesecu. Na taj način možemo ponuditi tržištu mladu jarad težine 12 - 15 kg za blagdane.

Uvod

Koncepcija koza u sistemu primjene prirodnog skoka u optimalnim uvjetima držanja i njege u pravilu ne predstavlja ozbiljnije probleme (u prosjeku dostiže 90 %). Uvođenjem u. o. primjećuje se da postotak oplodnje dosiže svega 30-40 % što predstavlja značajan ekonomski promašaj. Ti skromni rezultati uspjeha umjetnog osjemenjivanja bili su povodom uvođenja indukcije i sinhronizacije estrusa. Baril et al. (1991.) uspoređujući rezultate prirodnog parenja i u. o. koza navode da je postignuta plodnost u prvom slučaju 62,8 %, a u drugom 49,5 %. Isti autori upozoravaju i na činjenicu da opetovano induciranje estrusa uvjetuje opadanje prosječnog broja ovulacija po ženki.

Na farmi Samarica "Sirele" Bjelovar, svake godine određeni broj koza ostaje neojaren, tj. nije bio oploden u jesenskom parenju. Takve koze su čekale novu pripusnu sezonu parenja i donekle predstavljaju balast na farmi. U 1991. godini organiziralo se prvi puta izvan- sezonsko parenje (6. mjesec).

Materijal i metode rada

U proljeće 1991. godine ostalo je neojareno 35 koza, koje je trebalo pripremati za izvan-sezonsko parenje. Osim ovih koza, tijekom prva dva mjeseca laktacije kod ojarenih koza odabrano je još daljnjih 14 koza za pripust u 6. mjesecu. Ovih 14 koza

Božidar Majhen, dipl. inž. "SIRELA" Bjelovar, savjetnik za poljoprivredu Regije Bjelovar; Ignac Križan, dipl. vet. farma Samarica

odabrano je na osnovi male proizvodnje mlijeka (ispod 0,5 litara dnevno). Znači za izvan- sezonsko parenje pripremano je 49 koza, raspoređenih u 3 grupe i to dvije grupe neojarenih jalovih i jedna grupa ojarenih koza.

Priprema koza i jarčeva

Koze odabrane za parenje dehelmentizirane su INVERKTNOM, a prije planiranog pripusta vitaminizirane su polivitaminskim preparatom VITOLIGAM. Istovremeno je povećana i količina koncentrata u obroku, posebice kod ojarenih koza, koje su nešto slabije kondicije u odnosu na neojarene.

Jarčevi su dehelmentizirani i dvokratno tretirani polivitaminskim preparatom, osim toga dobivali su u više navrata kokošja jaja. Tijekom pripreme dobivali su povećanu količinu koncentrata i zobi, a cijelo vrijeme bili su na paši. Da bi se jarčevi bolje pripremili za parenje - skok tijekom pripreme bili su pobuđivani kozama u estrusu, a 10 dana prije parenja smješteni su među koze.

Indukcija koza

Ona se provodila vaginalnim spužvicam, a VERAMIX, koje sadrže 60 mg progesteron acetata, a dva dana prije vadenja spužvica apliciran je SŽK. Jalovim kozama aplicirano je 600 jedinica, a kozama s malom proizvodnjom mlijeka 700 jedinica SŽK. Prvog dana pripusta kozama je apliciran RECEPTAL. Iako su na početku priprema koze bile raspoređene u tri grupe, organizacija parenja provedena je prema mogućnostima, a nastojalo se da ne dođe do parenja u srodstvu (sa 6 jarčeva).

Prilikom aplikacije spužvica sve koze su ginekološki pregledane. Kod grupe ojarenih koza ginekološki nalaz bio je uredan, osim gnojnog iscjetka kod jedne koze, koja je i ostala jalova. U jalovih koza kod 6 koza (od 35) ili 17 % nalaz je bio neuredan, (sužena rodnica kod 3 koze, kloaka 1, pneumovagina 1, jako strme sapi u 1 koze). Od tih koza, dvije su se ojarile, svaka sa po jednim jaretom (kloaka i sužena rodnica).

Sav posao aplikacije spužvica i SŽK, te vadenja spužvica obavljen je u vremenu između 9 i 11 sati.

Kod grupe jalovih koza estrus je bio uredan i veoma izražen, osim kod 2 koze, a kod grupe ojarenih koza znakovi gonjenja bili su slabo izraženi, a 6 koza se uopće nije gonilo.

Pripust koza i oplodnja

Organizacija pripusta bila je uvjetovana mogućnostima parenja između jarčeva i koza. Pripust je bio haremski, ali se mora istaći da su jarčevi pokazivali veoma malu volju za skakanje. U pripustu je bilo 35 jalovih i 14 ojarenih koza, a rezultati izvan-sezonskog pripusta su slijedeći:

		koza	%
a)	jalove koze	35	100
	uginulo-zaklano	3	9
	pobacilo	6	17
	jalovo	12	34

	koza		%
b) ojarane koze	14	-	100
uginulo	1	-	7
pobacilo	2	-	14
jalovo	9	-	65
ojarano	2	-	14
UKUPNO (a + b)	49	-	100
uginulo - zaklano	4	-	8
pobacilo	8	-	16
jalovo	21	-	43
ojarano	16	-	33

Dijagnostika i rezultati oplodnje

Od 49 koza, dijagnostikom je obuhvaćeno 46 koza (2 koze su uginule, a 1 je zaklana). Ultrazvukom je utvrđeno gravidnost kod 26 koza, ali od 26 koza ojarilo se ili je pobacilo 20 koza, dok ih je 6 bilo jalovo. Isto tako od 20 ultrazvukom utvrđenih jalovih, 4 koze su bile gravidne.

Analiza gravidnosti i jarenja

Od 24 gravidne koze, 8 koza je tokom gravidnosti pobacilo, a 16 koza ojarilo je 30 komada jaradi, od toga 28 živih i 2 mrtvo ojarena jareta.

Broj ojarane jaradi - ukupno je po kozi 1,87 komada, odnosno žive jaradi 1,86 komada. Prosječna težina jaradi je 3,23 kg, težina ženske (14) je 2,97 kg, a muške (16) 3,45 kg. Težina jaradi po komadu kretala se od 1,80 kg do 5,50 kg. Broj jaradi po kozi bio je: 6 koza ojarilo je po jedno jare, 5 koza ojarilo je po 2 jareta, 3 koze su ojarile po 3 jareta, a 1 koza ojarila je 4 jareta. U proljetnom jerenju nije bilo više jaradi od 2 komada po kozi, s iznimkom jedne koze, koja je ojarila 2 živa i jedno mrtvo jare.

Analiza jarenja 1991. godine

Radi usporedbe jarenja i plodnosti, broja jaradi po kozi, težine i drugih podataka ovi se podaci, iako nisu za usporedbu, vide na tablici 1. Naime, utvrđene su razlike, ali se mora istaći, da se izvan-sezonski pripust organizirao sa 35 jalovih koza i 14 ojaranih koza (niske proizvodnje), pa je svaka usporedba s normalnim - sezonskim pripustom teško provediva.

Za analizu i usporedbu uzete su, u obzir samo starije koze, tj. koze stare dvije i više godina. Ishrana i uzgoj jaradi bio je različit. Jarad ojarana u 11. mjesecu 1991. godine nije odvajana od majki, nije tovljena, već je sisala majku po volji, a nakon 30 dana je prihranjivana.

Tab. 1. - ANALIZA JARENJA 1991.

PRIPUST KOZA mj. / god.	9/1990.	6/1991.
I BROJ KOZA U PRIPUSTU	229	49
a) Prodano	10	-
b) Uginulo	1	2
c) Zaklano	1	1
II BROJ KOZA NA POČETKU JARENJA	217-100 %	46-100 %
III NEOJARENO KOZA	43-20 %	22-48 %
IV UKUPNO KOZA U JARENJU	174-80 %	24-52 %
a) Pobačaja	5 - 3 %	8 - 33 %
b) Mrtvo ojarane jaradi	9 - 5 %	1 - 4 %
V BROJ JARADI PO KOZI		
a) Ukupno	1,68	1,87
b) Žive jaradi	1,65	1,86
VI PROSJEČNA TEŽINA JARADI - kg	3,60	3,23
VII TEŽINA JARADI SA 60 DANA - kg	14,59	13,11
VIII PRIRAST GRAMA - DNEVNO	183	165

Zaključak

Prvi puta je na "SIRELINOJ" farmi Samarica organiziran i proveden izvan sezonski pripust koza. Postignuti uspjeh je zadovoljavajući s obzirom da se radilo s jalovim i nisko produktivnim kozama.

Analizom jarenja utvrđen je povećan broj jaradi za 0,19 komada po kozi u izvan-sezonskom pripustu, ali i smanjena porodna težina za 0,37 kg.

Težina jaradi sa 60 dana, a i prirast nije moguće međusobno uspoređivati zbog malog broja i različitog načina ishrane.

Postignuti uspjeh upućuje na mogući pripust izvan-sezone, pa vjerujemo da bi i rezultat bio drugačiji (bolji), da se proveo pripust s kvalitetnim kozama.

LITERATURA

1. Baril, G., Valletij, C., Beckers, J. F., Remy, B. (1991): "Traitements hormonaux ripetes: prudence, la Chevre, no. 183, 34-35.
2. Gall, C. (1981): Goat Production, Academic Press, London, New York, Toronto.
3. Međunarodna konferencija za poboljšanje ovčarske i kozarske proizvodnje (1991), Ohrid, 10-15.IX.
4. Morand - Fehr (editor) (1991): EAAP Publication, No. 46, Pudva, Wageningen

OFF - SEASON MATING OF GOATS AT THE SAMARICA FARM

Summary

A method of preparing goats for the off-season mating during the month of June was studied. Results of the described method are analysed and compared to those realised during the usual mating time from August to September.

This method of mating was the first one offlied at the Samarica farm, which belongs to the Sirela Dairy, Bjelovar.

Available data are not comparable, since out-of-season mating included 35 sterile goats (without spring kids) and 14 goats with low production capacity, having kids during the month of March.

However, the obtained results indicate that the possibility of earlier mating time (June) enables goats to have kids in October and November.

This method will make it possible to supply the market with kids of 12-15 kg of weight at Christmas and New Year.

Primljeno: 28. 4. 1992.